

AZ ISKOLÁSKORI ÉS SERDÜLŐKORI ÁTMENETEK JELENTŐSÉGE A SZOCIALIZÁCIÓ FOLYAMÁN

Jámbori Szilvia

Szegedi Tudományegyetem, BTK, Pszichológiai Tanszék

Kulcsszavak: átmeneti időszakok, nehézségek, szocializációs hatások, megoldási lehetőségek

Az elméleti előadás az iskoláskorba és a serdülőkorba való átmenetek jelentőségét és nehézségeit mutatja be, amelyek rendkívül meghatározók az egyén személyiségfejlődése és egészséges szocializációja szempontjából.

Az átmenetek változásai minden életkorban alkalmazkodást követelnek meg az egyéntől. Ilyen átmeneti szakasz az óvodáskorból az iskoláskorba (6–7 éves kor), az iskoláskorból a serdülőkorba (14–17 éves kor), valamint a korai felnőttkorba (17–22 éves kor) való átmenet. Ezek az életszakaszok általában egybeesnek egy új, az addigiaktól eltérő felépítésű és működésű rendszerbe, oktatási intézménybe való átlépéssel.

Az előadás egyrészt azt mutatja be, hogy az iskolaérett gyermekeknek milyen változásokkal kell szembenéznük, milyen követelményeknek kell megfelelniük, hogy alkalmazkodjanak az iskolai élethez, és elsajátítsák az iskolásokra jellemző sémákat. Másrészt részletesen elemzi a serdülőkorba és a korai felnőttkorba való átmenet nehézségeit, fejlődési változásait jelentős fejlődéslélektani kutatók elméleteire támaszkodva (*Erikson, 1950; Marcia, 1966; Levinson, 1976, 1978*).

A serdülőkori átmenet jelentős változást idéz elő a fiatal identitásában. Az önazonosság-tudat megszilárdulása magában foglal egy koherens elképzelést önmagáról, melyben mind a saját, mind a szociális környezet elvárásai is benne vannak. A serdülőkorban megtapasztalható testi, érzelmi, kognitív változások a külső környezet számára sem maradnak észrevétlenek, és ennek hatására egyre nagyobb kihívásokkal, feladatokkal szembesítik a fiatalokat. Ezen kihívásoknak jelentős szerepük van az egyén érzelmi stabilitásának kialakulásában, meghatározhatják a teljesítményhelyzetekhez való viszonyulást, valamint hatással lehetnek a szociális kapcsolatokban kivívott sikerességre is.

Az előadás bemutatja a serdülőkori identitásalakulás társas vonatkozásait, hatását a fiatal felnőttkori átmenetre és a szubjektív jólét alakulására. A serdülőkor időszakában a tervezgetés, a jövővel való foglalkozás is rendkívüli szerepet kap. A pályaválasztási döntések nagy része erre az időszakra tehető, mely nagyon alapos és átgondolt tervek megfogalmazását és a kivitelezéshez szükséges eszközök kiválasztását feltételezi. A tervezési és döntési folyamatban a családi és iskolai környezet meghatározó szerephez jut. Támogatásukkal, iránymutatásukkal, tervszerű nevelésükkel segíthetik a fiatalok döntési folyamatát.

Az előadás kitér arra is, hogy milyen összetevői vannak a társas kompetencia alakulásának, és ezek fejlődésében, fejlesztésében az elsődleges és másodlagos szocializációs szintek milyen szerepet tölthetnek be.